

ŞEDARABAN SAZ SEMÂİSİ

AKSAK SEMÂİ

Tanburi CEMİL BEY

1. Hane

Teslim

2. Hane

3. Hane

4. Hane

Yürük Semâi

Murat

ŞEDARABAN MAKAMI:

Hicaz beşlisi ile Hicaz dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelen Zirgüle (Zengüle veya Zirgüleli Hicaz) basit makamının, re (yegâh) perdesine aktarılmasıyla elde edilmiştir. Zirgüleli Hicaz dizisinin çeşitli perdelerle transpozitesiyle 5 makam daha ortaya çıkmıştır. Bunlar; Zirgüleli Suznak, Hicazkâr, Sûzidil, Evcârâ ve Araban'dır.

Şedaraban makamının 1550 yıllarından sonra kullanılmaya başlandığı tahmin edilmektedir. Cemil Bey'in Peşrev ve Saz Semaisi ile rağbet görmüştür. Durağı "Re", güçlüsü "Lâ" (Dügâh) perdeleridir. Bazı nazariyatçılar, "Si" perdesine küçük mücennep bemolü değil, bakiye bemolü koymanın daha uygun olduğu görüşündedirler. Bu takdirde ikinci aralık da 13 komadan 12 komaya inmektedir.

Hicaz Beşlisi Hicaz Dörtlüsü

TANBURI CEMİL BEY:

(9 Mayıs 1871) (4 Ağustos 1916)

İstanbul'da doğdu. Müzisyen bir ailenin çocuğudur. 10 yaşında keman ve kanun çalmaya başladı. Eline aldığı her sazı kısa bir süre sonra çalabilecek derecede üstün bir müzik kabiliyetine sahipti. Büyük bestekâr ve tanburî Ali Efendi' den tanbur dersleri aldı. Bir müddet sonra Ali Efendi talebesi Cemil Bey'e öğreteceği birşey kalmadığını ve kendisinden iyi tanbur çaldığını söyledi.

Cemil Bey Türk Musikisinin yetiştirdiği en büyük virtüozlardan biridir. Tanburdan başka yaylı tanbur, kemence, lâvta, viyolonsel ve rebabda da virtüozdu. Bilhassa eşsiz bir müzikalite ile çaldığı tanburun icra tekniğine getirdiği yenilik ile geleneksel tanbur icrasının adeta unutulmasına sebep oldu. Ayrıca, tanburu yayla çalarak bugün Avrupalıların bile hayranlık duyduğu, gür ve etkileyici bir sese sahip olan yaylı tanburu Türk Musikisine kazandırmıştır.

Cemil Bey Türk Saz Musikisinin en büyük bestekârlarından biridir. Neoklâsik yolda, çok zarif ve parlak nağmeli saz eserleri bestelemiştir. Hacı Arif Bey'in sözlü musikide yaptığını Cemil Bey saz musikisinde yapmıştır. Saz eserlerinin hepsi çok güzeldir. Bilhassa Şedaraban, Ferahfeza, Hicazkâr, Muhayyer, Suzidilâra saz semâileri, Mahur, Şedaraban, Muhayyer, Kürdilihicazkâr pesrevleri ve şehnaz şarkısı fevkalâde eserlerdir.

Oğlu Mesud Cemil de tanburda virtüozdu. Bu zat, klâsik koroyu kurarak Türk Musikisine koral icrayı sokmuştur.

Cemil Bey'in bugün elimizde 17 saz eseri ve 16 şarkısı vardır. Ayrıca, adeta ihyâ ettiği taksim formundaki 100'ün üzerindeki eseri plâkları ile günümüze kadar gelmiştir.

Peşrevleri:

- 1- Muhayyer (Devr-i Kebir) (üç hane)
- 2- Şedaraban (Fahte) (üç hane)
- 3- Mahur (Muhammes)
- 4- Kürdilihicazkâr (Muhammes)
- 5- Hicazkâr (Muhammes)
- 6- Ferahfeza (Muhammes)
- 7- Neva (Devr-i Kebir)
- 8- İsfahan (Devr-i Kebir) (İki hane)

Saz Semâileri:

- 9-Şedaraban (IV.Hane: Yürüksemâi)
- 10- Ferahfeza (IV.Hane: Yürüksemâi)
- 11- Hicazkâr (IV. Hane: Aksak ve devr-i hindî)
- 12- Muhayyer (IV. Hane: Aksak)
- 13- Suzidilâra (IV. Hane: Sengin semâi)
- 14- Bestenigâr (IV. Hane: Yürüksemâi)
- 15- İsfahan (IV. Hane: Yürüksemâi)
- 16- Nihavend Longa
- 17- Hüseyinî Oyun havası "Çeçen kızı"

Şarkılarından bazıları:

1- Feryat ki feryadıma imdad edecek yok	- Şehnaz
2- Görmek ister gözlerim her dem seni	- Hüseyinî
3- Sevdim seni ey işvebaz	- Nihavend
4- Nazirin yok senin ey mah yerde	- Evc
5- Var iken zatında böyle hüsn-ü an	- Mahur

Kaynak: Türk Musikisi Ansiklopedisi - Yılmaz Öztuna

Hazırlayanlar : Osman Simav
Murat Ozar

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MÜZİK MERKEZİ
TÜRK MUSİKİSİ BÖLÜMÜ
YAYINLARI NO: 7

Tanburî Cemil Bey

(ŞEDARABAN SAZ SEMÂİSİ)

Kemal BATANAY
Nalme BATANAY

Makamı: ŞEDARABAN
Usûlü: AKSAK SEMÂİ